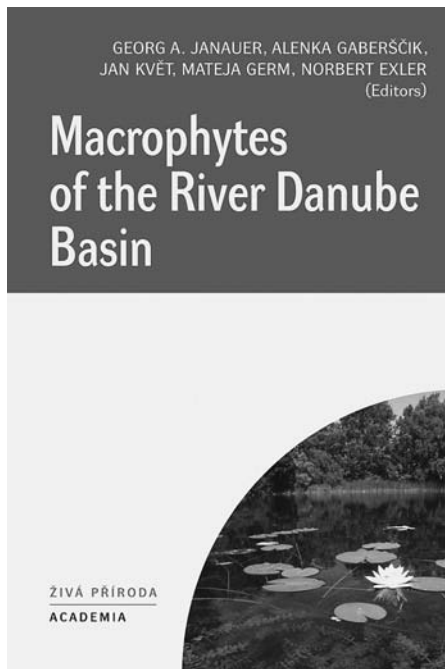

Georg A. Janauer, Alenka Gaberščik, Jan Květ, Mateja Germ, Norbert Exler (editors): Macrophytes of the River Danube Basin

Knihu, do češtiny přeloženo Makrofyta Dunaje a jeho nivy, vydal kolektiv editorů G. A. Janauer (Vídeň), A. Gaberščiková (Ljubljana), J. Květ (Třeboň), M. Germová (Ljubljana) a N. Exler (Vídeň) v Nakladatelství Academia (Praha 2018). Prezentuje ucelené výsledky mezinárodního výzkumu vodní vegetace Dunaje, druhé největší řeky Evropy. Projekt Macrophytes, River corridor, Land use, Habitat: A multifunctional study in the Danube catchment (MIDCC) sezval ke spolupráci přední hydrobotaniky z Německa, Rakouska, České republiky, Slovenska, Maďarska, Slovinska, Chorvatska, Srbska, Bulharska a Rumunska, aby v letech 2001–05 detailně zmapovali a pomocí jednotné metodiky vyhodnotili vodní makrofyta (cévnaté rostliny a mechory ve vodním prostředí) a jejich stanovištní podmínky v Dunaji, přilehlé nivě i v vybraných přítocích. Jde o vůbec první studii makrofyt a jejich stanovišť po celé délce světově významného říčního systému. Kniha obsahuje předmluvu Arpáda Berczika (Budapešť) a 19 příspěvků ve formě odborných článků od 33 autorů z 10 zemí ležících v povodí Dunaje.

První dvě kapitoly jsou pojaty metodicky. Úvodní pojednává o ekologii vodních makrofyt, jejich nezastupitelné roli ve vodních ekosystémech a o právních nástrojích Evropské unie pro hodnocení stavu tekoucích vod pomocí vodních makrofyt. Druhá kapitola se podrobně věnuje postupům, které tvořily jednotný základ pro terénní sběr dat i jejich statistické zpracování v rámci předložené studie. Metodika byla vyvíjena samotnými autory a dalšími experty z Mezinárodní asociace pro výzkum Dunaje (International Association for Danube Research, IAD) a je kompatibilní i s mnohými národními metodikami pro hodnocení ekologického stavu vod podle požadavků rámcové směrnice o vodách (směrnice Evrop-

ského parlamentu a Rady 2000/60/ES). Jejím hlavním atributem je hodnocení početnosti rostlinných druhů na říčním dně podle pětistupňové Kohlerovy škály. Ta je v knize detailně popsána, přesto podle autorů její použití vyžaduje trénink i zkušenosti terénních hodnotitelů. Cennou součástí tvoří online dostupné databáze a software, který zpracovává jednotné grafické výstupy – např. diagramy distribuce druhů v dílčích úsecích řeky.

V následujících kapitolách se čtenář seznámí s výsledky výzkumu makrofyt v jed-

1 Niva se sníženou hladinou podzemní vody v důsledku narovnění a prohloubení Dyje. V pozadí chráněná krajinná oblast Pálava. Foto Š. Husák

notlivých úsecích hlavního toku Dunaje, případně ramenech a tůňích v říční nivě, některých přítocích nebo umělých kanálech přivádějících vodu z povodí. Kapitoly v logickém sledu hodnotí druhové složení, diverzitu, početnosti, prostorové rozšíření a stanovištní nároky makrofyt od pramenů v Německu po ústí delty do Černého moře v Rumunsku. Přestože se autorské zpracování může lišit (např. v hodnocených parametrech prostředí, časových řadách nebo aspektech druhové ochrany), všechny kapitoly jsou obecně zaměřené na vodní makrofyta tohoto říčního systému. Jednotné zpracování některých výsledků, např. distribučních diagramů, umožňuje dobrou orientaci ve výstupech dílčích prací. Studie také shrnují informace o předchozích průzkumech, diskutují o změnách vodní vegetace a jejich stanovišť v době průmyslové éry a současně mají ambice být základem pro budoucí porovnání. Zajímavým didaktickým podnětem je uvádění latinského názvosloví i místního označení rostlinných druhů v národních jazycích. To má za cíl zvýšit srozumitelnost studií pro odbornou a laickou veřejnost, setkávající se s problematikou vodní vegetace v každodenní praxi (např. v rámci školní výuky, hospodářských aktivit, regionální politiky ochrany životního prostředí).

Kniha obsahuje příspěvky také tří českých autorů z Botanického ústavu AV ČR. Štěpán Husák (1939–2014) a Jan Květ zpracovali kapitolu o floristicky významných lokalitách v povodí Dyje a Moravy v Pannonské pánvi. Jejich dlouhodobý výzkum poukazuje na celkem 108 cenných stanovišť se vzácnými společenstvy vodních makrofyt v okolí novomlýnských nádrží, na Břeclavsku, Lednicku a u soutoku obou řek, které jsou prezentovány i výběrem 6 fytoecologických snímků a hodnocením pokryvnosti makrofyt sedmičlennou Braun-Blanquetovou stupnicí. Lubomír Adamec se v přehledovém příspěvku o ekofyziologii masožravých rostlin zabývá ekologickými nároky 8, převážně ohrožených, druhů bublinatky (*Utricularia*) a aldrovandky (*Aldrovanda*), které se v dunajské nížině na několika místech přirozeně vyskytují. Závěrečné dvě kapitoly zobecňují dílčí výsledky a poskytují tak ucelené hodnocení stavu vegetace Dunaje včetně kompletního seznamu nalezených druhů.

Kniha má podpořit vědecký a veřejný zájem o vodní rostliny a zdůraznit jejich obecný význam v povodí Dunaje i mimo něj. V této souvislosti je potřeba zmínit hlavního iniciátora myšlenky a mimořádnou osobnost celého projektu, kterou je prof. Georg Janauer. Pod jeho více než třicetiletým vedením asociace IAD se formovaly národní expertní týmy hydrobotaniků, které přijaly jednotné metodické přístupy a nakonec umožnily realizaci MIDCC. Až doposud však byly výsledky roztroušeny v nepřehledném množství různě zacílených vědeckých publikací. Recenzovaná kniha je dobrou volbou pro zájemce o vodní makrovegetaci a kromě metodických základů poskytuje i velmi přehlednou a srozumitelnou informaci o stavu dunajské vegetace na začátku nového tisíciletí.

Academia, Praha 2018, 408 str.
Doporučená cena 450 Kč